

CSOMA ATTILA

Keresztek Dunakeszi – Alagon

Magyarországon a középkor óta szokásban áll a szabadtéri keresztállítás. A források a XV. századig tudják visszavezetni ezt a hagyományt, de a reformáció képprombolási mozgalma miatt a XVIII. századinál régebbi kereszttel nem találkozhatunk. Döntő többségüket egyszerű parasztemberek, helyi iparosok készítették, anyaguk fa, fém, vagy kő. Településünkön az utóbbi, tehát a kőből faragott keresztek a jellemzők. Megkülönböztetünk templomok, kápolnák mellett és temetőekben álló kereszteként valamint útkeresztezéseknél, dűlőutak mentén, települések szélén állított ún. út menti kereszteként. Voltak, amelyeket hitbuzgalomból vagy fogadalomból emeltek, a település határain állított keresztek a külső rossztól védték a falut, ezen kívül a jó termésért, a természeti csapások ellen, de egy-egy tragédia helyszínén is emeltek kereszteként.¹ Dunakeszin ezek közül szinte mindegyikre találunk példát.

A város legrégebbi keresztje a Szent Mihály templom tövében álló Krupp kereszt. 1869-ben állították föl, Krupp Mátyás faragványaként és adományaként az akkor még egyhajós templom mellett. A felállítás évszáma a mai napig olvasható a kereszten. Kruppról a Historia Domus feljegyzései alapján annyit tudunk, hogy nem helyi születésű ember volt, és a dunakeszi révet bérelte. A dokumentumból még az is kiderül, hogy a kereszten lévő corpuszt a dunakeszi hívek vásárolták, az egész feszület pedig bearanyozásra került egy aranyozó mester adományaként. A keresztet 1870. február 2-án áldotta meg a Nagyabonyról érkezett Straub Ferenc, aki a beteg Jaczkó Károly plébánost helyettesítette adminisztrátorként néhány hónapig a plébánián.² A keresztre később annyira vigyáztak a dunakesziek, hogy a templom bővítéskor is úgy alakították ki az új épületet, hogy az illeszkedjen a kereszthez.

A város déli határán álló út menti kereszt

Ugyancsak a XIX. században, 1880-ban emelték a város déli határában a főút mellett ma is látható keresztet. Ez tipikus példája azon feszületeknek, amelyek egy-egy település határát óvták a bajtól. Az állító ezúttal már nem egy magánszemély, hanem a Szent Mihály templom egyházközsége volt. A keresztet a millicentenáriumi évében, 1996-ban felújították, így örvendetesen szép állapotban található.

1 Ábrahám Ildikó: *Útmenti keresztek* (szakdolgozat) 1999.

2 A Historia Domus 1869-es bejegyzései.

A város északi határában is áll egy kereszt a főút mellett. Ez az út menti kereszt az azon részéhez tartozik, amelyet egy konkrét személy, Kummer Erzsébet emlékére állítottak. Személyéről nem tudunk semmit, csupán a kereszt felirata tudósít minket róla. A feliratból azt valószínűsíthetjük, hogy valamilyen tragikus esemény köthető a kereszt felállításához: „*Kummer Erzsébet emlékére, aki az erény és a gyermeki szeretet áldozataként halt meg 1930. szeptember 20-án.*”

A Szabó-kereszt

Sétája során a szemlélődő a település központi részén, a régi falurészen is találhat újabb kereszteként. Az ún. Szabó kereszt a Vasút utcában áll és létrehozójáról kapta nevét. A kőkereszt állításának pontos idejét nem ismerjük, talapzatán a következő feliratot olvashatjuk: „*Isten dicsőségére emeltette Szabó János és neje, Száraz Anna.*” A keresztet hálából, vagy a család hitbuzgalmának jelképeként állíthatta a település ezen ősi famíliája. Nem sokkal távolabb, a város egyik központi terén, az

Apor Vilmos téren áll egy, a Dunakeszi Község Hitelszövetkezte által 1934-ben állított kereszt. A még az 1889-ben, Révész István plébános által alapított szövetkezetnek nem más volt a célja a keresztállítással, minthogy megemlékezzen Krisztus feltámadásának 1900. évfordulójáról. Ezt a szándékot a kereszt talapzatán látható töredezett emléktábla is kifejezi.

A hitelszövetkezeti kereszt

Az alagi oldalon is találkozhatunk több kereszttel, igaz ezek között nincs olyan régi, mint a dunakeszi oldalon, hiszen mindegyiket a múlt században állították. A legrégebbi alagi keresztet 1911-ben emelte Pretzner Imre zsolé a régi temetőben. Pretzner Alag megbecsült, és sportsikerei révén igen tehetséges polgára volt. Jó anyagi helyzetét igyekezett mindig a közösség hasznára szolgálatba állítani, a Fóti út kikövezésére például ő adott kölcsön a községnek. A keresztállítás apropója lehetett, hogy 1911 januárjában nyitották meg a község önálló temetőjét, amelynek mértani közepébe állíttatta fel Pretzner

A Pretzner-kereszt az alagi temetőben

Imre a keresztet. Mindemellett a gesztusnak személyes indíté-
kai is lehettek, hiszen a keresztől nem messze található az a sír-
emlék, amelynek töredezett emléktábláján Pretzner Margitka
neve olvasható, és az 1911-es évszám. Tehát az újonnan nyíló
temető első halottai között szerepelt Pretzner Imre egyik közeli
hozzátartozója, talán éppen a kislánya is.

Annak az alagi keresztnek a története is érdekes, amely je-
lenleg egy magánház kertjében

Az Alhegyi-féle kereszt

áll a Luther Márton térnél. A keresztet 1935-ben emeltette
Alhegyi Géza és Klosz Ida Alag község fennállásának negyed-
százados jubileuma és a Szent Imre templom építésének meg-
kezdése alkalmából. A kereszt eredetileg a Szent Imre téren, az
épülő templom előterében állt, de 1948-ban a község lakossága
úgy döntött, hogy Alag határá-
ra, a vasúti híd közelébe helye-
zik át. Erre ünnepélyes keretek
között került sor 1948 pün-
kösdjén.

Az ismételt keresztállítás hivatalosan a szabadságharc
centenárium alkalmából történt, de a szervezők – első sorban
a helyi kigazdák – a községi és egyházi iskolák államosítása
elleni demonstrációnak is szánták az eseményt. A rendezvény
megmozgatta az egész községet, visszaemlékezések szerint
ezer fő volt jelen rajta. A kítűzött célt, azaz az iskolák államosí-
tásának a leállítását ez a demonstratív lépés azonban már nem
tudta megakadályozni, sőt két évvel később maga Alag község
is megszűnt. A későbbi utcarendezések során a kereszt, keríté-
sen belülre, magánterületre került, de talán ennek is köszönhe-
tő, hogy nagyon jó állapotban maradt meg. A ház tulajdonosai
a mai napig példamutatóan rendben tartják.

Alag harmadik keresztje – egyben az egész városban a leg-
fiatalabb – a Szent Imre templom kertjében áll. Az alagi hívek
éppen a fent említett kereszt helyére állították fel az eredeti ke-
reszt után mintegy hatvan évvel, 1995-ben.

Több olyan régi keresztől is tudunk, amely napjainkban
már nincs meg, de számon tartja őket az emlékezet. A Historia
Domus szerint 1832. május 2-án a Pesti út mellett a község egy
új keresztet csináltatott egy régi helyébe. A fészületet Tajthy
Ferenc alesperes és egy Szilágyi nevezetű plébános (nem du-
nakeszi) szentelte fel.

A Kegyeleti temetőtől északra, a Fő út és a Duna között állt
a XIX. század első felében egy pléhkereszt, amelyre a helyiek
úgy emlékeznek vissza, hogy az 50-es években még biztosan
megvolt. A kereszt egy 1927-ben kiadott térképen is szerepel,
így a helyét pontosan ismerhetjük. A mai Barátság lakótelep-
pen állt annak az útnak a közelében, amely a strandra vezet
le. A terület akkor még beépítetlen volt, ott helyezkedtek el a
helyi gazdák szérúi. Állításának idejét nem ismerjük, eltűnése
összefüggésben lehet a település terjeszkedésével és lakótelep
építésével. Ettől nem messze, a Kegyeleti temetőben is állt egy
kereszt nem messze annak Fő úti bejáratához. Fényképfelvétel
is fennmaradt róla. Funkcióját tekintve tipikus temetői kereszt-
nek nevezhetjük, amely a halottak nyugalma felett őrködik és a
feltámadásba vetett hitet jelképezi a hátramaradottak számára.
A kereszt felállításáról nincs pontos információnk. A keresztet
mindenesetre 1956 után ledöntötték, amikor az akkori veze-
tés szovjet hősi emlékművet emelt a közelében. Azóta már ez
az emlékmű nem áll a Fő út mellett, sajnos kereszt sem került
vissza a helyére.

A Kegyeleti temető egykori keresztje

Dunakeszi határában állt még egy kereszt, amelyet 1936-ban
emeltek a Székesdülőben, az ugyanazon év szeptember 28-án
halálos közúti balesetet szenvedett Connie Reeves emlékére. A
31 éves Connie a neves angol származású istállótulajdonos, Ge-
orge Hulme özvegye volt. Férje halála után maga vette át az is-
tálló irányítását több-kevesebb sikerrel. Az emlékére felállított
kereszt valószínűleg a házgyár építésének esett áldozatul.

